

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 10/1959

Årg. 9

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Några synpunkter på skattskyldigheten för förtäckt aktieutdelning vid aktieöverlåtelse

Av bankdirektören Lennart Stange

I ett till aktieägarna ställt meddelande, dagtecknat i oktober 1959, har *Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget* (ASEA) erbjudit aktieägarna rätt att inköpa vissa aktieposter i ASEA:s tre dotterbolag Turbin Aktiebolaget de Laval Ljungström, AB Skandinaviska Elverk och AB Svenska Fläktfabriken, till ett sammanlagt nominellt värde av bortåt 45 miljoner kronor. Transaktionen ingår som ett led i förberedelserna till en planerad börsintroduktion av aktierna i nämnda bolag.

Villkoren för erbjudandet (vartill här fogats några kommentarer) äro i sammandrag:

att inköpsrätten till varje aktie i resp. Turbinbolaget, Elverksbolaget och Fläktfabriken förutsätter innehav av resp. 25, 25 och 15 aktier i ASEA,

att försäljningspriserna per aktie i resp. Turbinbolaget, Elverksbolaget och Fläktfabriken utgör 120 kronor, 140 kronor och 180 kronor,

att inköpsrätten gäller under tiden 26/10 22/12 1959,

att som en första åtgärd för ianspråktagandet av inköpsrätten krävs företeende av aktiemantlarna till ifrågavarande ASEA-aktier för vederbörlig avstämpling, varvid samtidigt "vederbörligen ifylld anmälningsedel" skall avlämnas,

att inköpsrätten får "utnyttjas" (gentemot ASEA) *antingen* omedelbart genom en "anmälan om inköp" av visst antal dotterbolagsaktier, som framställs i nyssnämnda anmälningsedel i samband med avstämplingen, *eller* genom att aktieägaren i stället erhåller *inköpsrättsbevis* för ifrågavarande antal ASEA-aktier, varom begäran

även framställes i anmälningssedeln, och vilka bevis i sin tur berättigar till inköp enligt erbjudandet,

att anmälan om *inköp på grund av inköpsrättsbevis* ävenledes måste vara verkställd inom tiden 26/10—22/12 1959 och att sålunda all inköpsrätt enligt erbjudandet är förverkad efter den 22/12 1959,

att mot anmälan om inköp utfärdas avräkningsnota över det antal aktier, som anmälan avser,

samt att inköpta aktier utlämnas mot vederbörlig likvid under tiden den 1 augusti—30 september 1960.

Den förmån, som erbjudandet innebär för ASEA:s aktieägare, har utan tvivel karaktär av (förtäckt) aktieutdelning och bör sålunda representera skattepliktig inkomst för den, som är ägare till ASEA-aktien, då utdelningen blir "tillgänglig för lyftning".

Ehuru ASEA-transaktionen icke är unik (jämför bl. a. Enskilda Bankens försäljning av Scania Vabis-aktier år 1956, och Handelsbankens försäljning av SCA-aktier år 1950 samt i tillämpliga delar även Skandinaviska bankens erbjudande år 1959 till sina aktieägare att med företrädesrätt teckna aktier i Säfveåns AB) har den aktualiserat skattespörsmål, som veterligen icke tidigare uppmärksammats vare sig i praxis eller i doktrin. Vissa skattekonsekvenser av ifrågavarande slag av erbjudanden från ett bolag till dess aktieägare har dock även tidigare ansetts mer eller mindre uppenbara. Dit hör att likvid för (separat) försäld inköpsrätt representerar aktieutdelning. Likaså torde åtminstone för de mer initierade ha stått klart, att begagnandet av inköpsrätten medför skatteplikt såsom för utdelning, vilken beräknas till inköpsrättens börsvärde vid tidpunkten för dess utnyttjande

(av praktiska skäl event. ett beräknat medelvärde för viss tid). Denna gång aktualiseras dock mer än tidigare även frågan om skattekonsekvensen vid försäljning av aktier i det "emitterande" företaget, *inkl. den till aktierna knutna inköpsrätten*, vid en tidpunkt då inköpsrätten så att säga "trätt i kraft" eller m. a. o. då förmånen = aktieutdelningen blivit "tillgänglig för lyftning". Relevant tidpunkt synes i detta fall vara den 26 oktober 1959, fr. o. m. vilken dag inköpsrätten kan begagnas. Det må beaktas att värdet av den "förtäckta utdelning", som inköpsrätten får anses innebära, uppgår till inemot dubbla den ordinarie vinstutdelningen, varför inköpsrätten representerar ett relativt sett betydande värde. Vid åsyftade tidigare transaktioner har motsvarande värde däremot varit relativt obetydligt.

Den fråga, som nu blivit föremål för viss tveksamhet, är alltså huruvida vid försäljning från och med den 26 oktober av ASEA-aktier med därtill hörande inköpsrätt — men innan ASEA-aktien exklusive inköpsrätt blivit föremål för särskild notering å fondbörsen — den del av köpeskillingen, som kan anses motsvara värdet av inköpsrätten, skall i beskattningshänseende behandlas såsom *utdelning*. Så torde nämligen icke ha blivit fallet vid motsvarande äldre transaktioner.

I pressen har skattekonsekvenserna för ASEA-aktieägarnas vidkommande redan varit föremål för vissa kommentarer. Då dessa varit mycket kortfattade resp. delvis oklara eller felaktiga, torde ett försök att närmare klarlägga skattesituationen ha sitt berättigande.

S. k. *förtäckt aktieutdelning* kan ske i varjehanda former. Det viktigaste kriteriet på att viss åtgärd innebär aktieutdel-

ning över huvud (öppen eller förtäckt) torde vara att bolaget genom åtgärden i fråga — i annan form än genom utskiftning i samband med nedsättning av aktiekapitalet eller bolagets upplösning — överför medel till sina aktieägare. (Denna förutsättning föreligger t. ex. icke i fråga om fondemission, som ju heller inte föranleder någon beskattning för utdelning). Skillnaden mellan öppen och förtäckt utdelning torde enbart vara av formellt-aktiebolagsrättslig natur och torde få anses sakna skatterättslig betydelse. I ASEA-fallet är det uppenbarligen fråga om uttagande av tillgångar ur bolaget, som tillföres dess aktieägare och därtill i proportion till deras aktieinnehav, och denna förmån för aktieägarna torde därför tvivelsutan böra hänföras till aktieutdelning i vidsträckt och därmed även skatterättslig mening.

Uttryckliga beskattningsregler saknas i fråga om förtäckt aktieutdelning. Enligt stadgad skattepraxis jämställes dock i princip den förtäckta utdelningen med den öppna. Denna praxis är dock ej tillräckligt utbildad för att belysa alla uppkommande detaljproblem, såsom nedan skall visas. Reglerna i 38 § KL med anvisningar synes i allmänhet avse de generella begreppen "utdelning" och "rätt till utdelning" utan någon direkt anknytning till aktiebolagens utdelningsbegrepp. Även om vissa stadganden likväl tycks vara avfattade med tanke närmast på normal aktieutdelning ("kupongvägen"), torde med hänsyn till grunderna för ifrågavarande bestämmelser hinder icke möta att tillämpa desamma även på förtäckt utdelning.

För att utvärdera beskattningseffekten av olika transaktioner — såsom överlåtelse av aktie med eller utan utdelningsrätt, begagnandet av denna rätt m. m. — då

förtäckt utdelning är för handen, kan det därför vara ändamålsenligt att först undersöka i vad mån och på vad sätt förefintliga författningsbestämmelser reglera berörda skattefrågor, även till den del dessa bestämmelser närmast synes avse vinstutdelning kupongvägen, d. v. s. att i första hand söka konstatera vilka beskattningsregler, som i motsvarande fall gäller ifråga om *öppen aktieutdelning*.

Det må då först fastslås, att skattskyldigheten för aktieutdelning i normalfallet åvilar den som innehar kupongen ("eller eljest hade rätt till utdelningen") *då utdelningen blir tillgänglig för lyftning*. Att fastställa nyssnämnda tidpunkt erbjuder ingen svårighet. Beträffande börsnoterade aktier gäller dessutom att fr. o. m. den s. k. kupongdagen noteras aktien exkl. kupong (dessförinnan inkl. ifrågavarande kupong). För det fall, då aktien överlåtits utan en eller flera utdelningskuponger (som behållits av överlåtaren), gäller ju att säljaren blir skattskyldig för sedermera förfallande utdelning å nämnda kupong (-er) — om han då alltså är ägare därav. Likaledes har särskilt reglerats beskattningskonsekvensen vid överlåtelse av rätten till utdelning utan samband med överlåtelse av aktien, alltså i det fall då enbart kupongen (kupongerna) överlåtes. Den som förvärvat kupongen blir skattskyldig för utdelningen, när denna sedermera blir tillgänglig för lyftning (förvärvaren förutsättes då alltså innehå kupongen), men han är å andra sidan berättigad till avdrag med det för kupongen till säljaren utgivna vederlaget. Säljaren av kupongen är i sin tur skattskyldig för samma vederlag, vilket betraktas såsom inkomst av kapital (utgör ej utdelning men jämställs därmed).

Vissa särfall av aktie- eller kupong-

överlåtelse har sålunda reglerats i lagen, medan det vanligaste fallet, att aktien överlättes tillsammans med därtill hörande kuponger, däremot — egendomligt nog, kan man tycka — icke blivit uttryckligen reglerat i lagtexten (vare sig i fråga om inkomst av kapital eller i fråga om realisationsvinst). Endast e contrario torde man *ur lagtexten* kunna utläsa, att vid försäljning av aktie med tillhörande (icke förfallna) kuponger den på kupongerna belöpande delen av köpeskillingen skall i beskattningshänseende behandlas på samma sätt som återstoden av köpeskillingen, d. v. s. att någon särbeskattning såsom för utdelning icke skall ske i dylikt fall, trots att en del av köpeskillingen realiter givetvis belöper på kupongernas värde. Klart stöd för denna uppfattning erhålles emellertid i lagens förarbeten. Praxis härvidlag är ju också som bekant sedan länge fast och klar. Åsyftade förarbeten och praxis torde emellertid *endast avse icke förfallna kuponger*, som överlätas tillsammans med aktien, men däremot icke det fall, då aktien överlättes tillsammans med *redan förfallna kuponger*. En dylik överlåtelse — om och i den mån sådana förekommer i praktiken må här lämnas därhän — torde i beskattningshänseende böra betraktas som två skilda transaktioner, *dels* en överlåtelse av aktien exkl. den förfallna kupongen, *dels* en överlåtelse av den förfallna kupongen, alltså av rätten till utdelning, som redan är tillgänglig för lyftning. En aktie med tillhörande icke förfallna kuponger är däremot i beskattningshänseende en odelbar enhet, ett enda homogent objekt i en och samma skattskyldigs hand. Så är också fallet i fondhandelstekniskt avseende, under det att om en fondaffär göres med en viss aktie jämte därtill hö-

rande *förfallna* kupong fondnotan endast bör upptaga överlåtelsen av aktien (överlåtelsen av förfallna kupong är en särskild affär, som för övrigt icke medför fondstämpelplikt). Om kontrolluppgiften (om utdelning å svenska aktier) av köparen ifylles korrekt i det fall, då förfallna kupong förvärvats tillsammans med aktien, bör även det faktiska beskattningsresultatet bli lika med det teoretiskt riktiga, d. v. s. att *säljaren* beskattas för utdelningen (här bortses från konsekvensen för kupongskattens vidkommande — en av orsakerna till att berörda transaktion sällan torde företagas). Lagtextens särbestämmelser har endast tagit sikte på de fall, då aktier och utdelningskuponger *överlätas var för sig*, och dessa ha därvid utformats så att de lätt ge intrycket att — i motsats till de närmast åsyftade fallen — *alla samtidiga överlåtelse av aktier och kuponger* skulle s. a. s. skäras över en kam, t. ex. genom formuleringarna ”intäkt genom överlåtelse av rätt till utdelning — — — där ej aktierna eller andelarna samtidigt överlätits” och ”Har däremot rätten till utdelning överlätits utan samband med överlåtelse av aktie — — —”. Dessa uttrycksätt kan måhända i förstörande inbjuda till den tolkningen att inte heller aktieförsäljningar, vari ”inkluderas” redan *förfallna* kuponger, kan medföra beskattning för utdelningen hos säljaren. Det synes sannolikt att en dylik tolkning varit en åtminstone bidragande orsak till att man på sina håll lär ha ådagalagt en viss tveksamhet rörande den skattemässiga effekten av att under angivna omständigheter sälja ASEA-aktier med tillhörande, redan ”förfallna” inköpsrätter.

Därmed har jag redan vidrört frågan om vilka slutsatser som för den *förtäckta*

utdelningens vidkommande kan dragas av let förestående, då fråga är om *överlåtelse av själva inköpsrätten i form av inköpsrättsbevis* resp. då aktieägaren *för egen del begagnar dylik rätt* för inköp av de utbudna aktier. Även beträffande förtäckt utdelning måste den för skattskyldighetens inträde avgörande tidpunkten vara den dag, då utdelningen blir "tillgänglig för lyftning." I regel torde det heller inte erbjuda svårighet att fastställa denna tidpunkt; i förevarande fall är det den 26 oktober 1959, fr. o. m. vilken dag inköpsrätten kan "lyftas", d. v. s. begagnas för aktieägarens egen räkning, *antingen* genom avlämnande av inköpsanmälan *eller* genom anskaffning av inköpsrättsbevis. Ej heller synes det böra råda någon tvekan om att skattekonsekvensen *i dessa alternativ* blir, att beskattning för inköpsrättens värde = utdelningen å ASEA-aktien skall ske hos den, som ägde ASEA-aktien redan före den 26/10 och alltjämt äger aktien, då han gör inköpsanmälan med stöd av aktieinnehavet (resp. i stället begär inköpsrättsbevis och senare antingen begagnar detta eller försäljer detsamma). Båda företelserna har prövats i skattepraxis och skattskyldigheten synes icke ha ifrågasatts (jämför bl. a. Geijer i Sv. SkT. 1950, sid. 58). Vad som däremot icke tidigare synes ha prövats — och som sagt ej heller har uppmärksammats i övrigt — är verkningarna i skattehänseende vid tillämpning av det *tredje alternativ*, som står ASEA-aktieägaren till buds, när han vill tillgodogöra sig värdet av inköpsrätten, nämligen att sälja ASEA-aktien tillsammans med inköpsrätten *efter det att* inköpsrätten blivit tillgänglig för lyftning *men innan* den i börsnoteringshänseende "avskilts" från ASEA-aktien, d. v. s. un-

der den tid ASEA noteras inkl. inköpsrätt såsom ett till synes "odelbart" objekt (börsnotering av ASEA-aktier *exkl. inköpsrätt* torde kutymenligt ske först då mer än hälften av ASEA-aktierna avstämplats). Sådana försäljningar har också i stor utsträckning förekommit, när detta skrives (om försäljning skett *före den 26/10* kan däremot någon beskattning av *säljaren* för inköpsrättens värde ej komma ifråga).

Mot bakgrunden av det anförda synes i varje fall den materiellt riktiga lösningen vara att i nu ifrågavarande läge — då "utdelningen" får anses vara tillgänglig för lyftning *innan* aktieförsäljningen äger rum — *säljaren* beskattas för utdelningen, d. v. s. värdet av inköpsrätten. Samma beskattningsresultat hade ju uppnåtts, därest fråga hade varit om öppen utdelning, alltså en förfallen kupong — låt vara att saken då hade komplicerats av kupongskattskyldigheten, som i sin tur rent praktiskt är mycket beroende av hur pass korrekt utdelningsuppgiften ifylles (och hur noggrann kontrollen härav är). Något formellt hinder för en dylik lösning torde heller icke föreligga — snarare tvärtom — även om uttryckliga positiva bestämmelser saknas. Ett icke oväsentligt stöd för resonemanget erhålles ju i själva huvudregeln att skattskyldigheten för utdelningen åvilar "den som var ägare av kupongen eller eljest hade rätt till utdelningen, när denna blev tillgänglig för lyftning". Att tveksamhet likväl försports torde vara att tillskriva — förutom lagtextens ofullständighet — den redan påtalade omständigheten, att liknande transaktioner tidigare fått passera obemärkta i taxeringshänseende, och icke minst förhållandet att i fondhandeln rent tekniskt icke göres åtskillnad mellan för-

säljning inklusive resp. exklusive inköpsrätt förrän förutberörd "50 %-regel" medger detta. Dylika börstekniska distinktioner torde emellertid knappast kunna tillmätas betydelse för den skatterättsliga bedömningen. För övrigt torde parentetiskt även kunna ifrågasättas om det är teoretiskt fullt riktigt att — såsom nu torde ske — beräkna fondstämpeln på ett värde, som inkluderar den redan förfallna utdelningen (praktiskt torde däremot förfaringssättet väl kunna försvaras). Om det i stället hade varit fråga om en förfallen *kupon* (överlåtten tillsammans med aktien), hade ju för övrigt både sättet för börsnoteringen och för fondnotans upprättande (den senare *borde* i vart fall exkludera kupongens värde, även om så kanske inte alltid sker i praktiken) blivit ett annat än i nu föreliggande fall, vilket ju ytterligare understryker det oriktiga i att låta dessa företeelser påverka den skatterättsliga bedömningen.

Vad beträffar det *värde å inköpsrätten*, som skall läggas till grund för beskattningen, så vore väl det teoretiskt riktigaste att tillämpa börsvärdet å inköpsrättsbevisen per försäljningsdagen (vilket värde torde få anses inkluderat i det för ASEA-aktien erhållna priset), men man torde kunna vänta, att taxeringsmyndigheterna av praktiska skäl i stället kommer att tillämpa ett i efterhand fastställt skäligt medelvärde å inköpsrättsbevisen.

Till sist må framhållas att av det ovan sagda bör följa, att *köparen* av ASEA-aktien givetvis icke bör bli skattskyldig för ifrågavarande förtäckta aktieutdelning i det fall, då nämnda skattskyldighet enligt förestående bör åvila säljaren. Den, som förvärvat icke avstämplade ASEA-aktier den 26/10 eller senare och för egen del begagnar inköpsrätten, bör sålunda icke därmed ådraga sig någon skattskyldighet. Det värde, som inköpsrätten representerar för honom bör "uppvägas" av det högre pris, som de inköpta aktierna betingat (eller i vart fall *bort* betinga). Om aktieköparen i sin tur skaffat inköpsrättsbevis och därefter försålt desamma, bör samma resonemang vara tillämpligt. Valutan för de försålda inköpsrättsbevisen bör i princip kompenseras av det högre anskaffningspriset för aktierna, vilket får anses inkludera ett till säljaren av aktierna utgivet vederlag för "rätt till förfallen utdelning". Aktieköparen bör sålunda under angivna förutsättningar vara i exakt samma skattesituation med avseende å skattskyldigheten för utdelning som den, vilken åsyftas i KL § 38, 1 mom., andra stycket, där fråga är om (självständigt) förvärv av "rätt till utdelning". I konsekvens med det ovan nämnda bör såsom köparens *anskaffningsvärde* för aktierna vid eventuell framtida *realisationsvinstberäkning* upptagas den nominella anskaffningskostnaden *minskad med inköpsrättens värde*.

Genom erbjudna återköp av äldre nummer av Skattenytt har vi nu möjlighet att förmedla förvärv av tvenne kompletta årgångar fr. o. m. 1951.

Hänvändelse till Skattenytts exp.